ICOMOSin SUOMEN OSASTO r.y.
ICOMOS Finska nationalkommittén r.f.
The ICOMOS Finnish National Committee

INTERPRETING SHARED HERITAGE THROUGH TIME

Toimitus
Uula Neitola
Margaretha Ehrström
Kirsti Kovanen

MAAILMANPERINTÖ • WORLD HERITAGE • PATRIMOINE MONDIAL

2018 KULTTUURIPERINNÖN EUROOPPALAINEN TEEMAVUOSI #EuropeForCulture

SUOMENLINNAN HOITOKUNTA

Interpreting Shared Heritage Through Time
seminaariraportti

Toim. Uula Neitola, Margaretha Ehrström, Kirsti Kovanen
Julkaisija ICOMOSin Suomen osasto ry. Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki
Taitto Uula Neitola
Seminaaria ja raportin julkaisemista ovat tukeneet Museovirasto ja Suomenlinnan hoitokunta
käännös *Gekko Design, Helsinki; Kristina Kölhi & Gareth Griffiths*

Seminaariraportti

Liite: Seminaariohjelma

SEMINAARIRAPORTTI

ICOMOSin Suomen osasto ja Suomenlinna hoitokunta järjestivät 8. - 9. kesäkuuta 2018 kansainvälisen seminaarin "Interpreting Shared Heritage Through Time" Suomenlinnassa Helsingissä. Seminaariin osallistuivat kulttuuriperinnön ja suojelun teoreettisista ja käytännöllisistä kysymyksistä kiinnostuneet asiantuntijat sekä kansainvälisiä ja paikallisia ICOMOSin jäseniä. Seminaarin kutsu ja ohjelma on ohessa.

TIIVISTELMÄ

Seminaari, sen tavoitteet ja työmuodot

Seminaarin pääkysymys oli, kuinka osallistuminen on toteutettu niissä paikoissa, missä aika on synnyttänyt paikan merkitysarvoja sekä aineellista ja aineetonta perintöä historian kuluessa.

Seminaarissa käsiteltiin paikan merkityksiä valottavaa teemaa näkökulmista, miten paikan merkityksiä on tulkittu ja arvotettu eri aikoina, ketkä niitä ovat tulkinneet ja millä argumenteilla. Miten tulkinnat ja arvottaminen näkyvät restauroinnissa, konservoinnissa, rekonstruktioissa ja kohteen ylläpidossa - ovatko kaikki historian jäljet yhtä tärkeitä? Mikä on paikan henki ja ketkä sen määrittelevät? Asiantuntijat, kävijät vaiko asukkaat? Mitä arvoja kulttuuriperintö kantaa, ja pitäisikö arvoja päivittää?

Suomenlinna, jota voidaan pitää kulttuuriperintölaboratoriona, on kokenut historian valtapoliittiset vaiheet, käyttötarkoituksen, omistajuuden ja hallinnoinnin muutokset, muuttunut nähtävyydeksi, kansainvälistynyt ja hyväksytty maailmanperintökohteeksi ja paikka on vahvasti osa Helsingin kaupungin asumista ja kansalaisten virkistysalue. Sillä on oma paikan henkensä ja identiteettinsä.

Kulttuuriperinnön – sekä aineellisen että aineettoman - näkökulmasta nousee esiin kysymys: kenen Suomenlinna? Jaettu kulttuuriperintö on yhteistä kulttuuriperintöä.

Mukana oli kansainvälisiä, kansallisia sekä paikallisia asiantuntijoita ICOMOSin kansallisten komiteoiden jäseniä Euroopasta sekä kansainvälisen tieteellisen komitean Shared Built Heritage -komitean jäseniä muualtakin maailmasta.

Seminaarin esitelmät ja työpajatyöskentely tukivat myös osaltaan käynnissä olevaa Suomenlinnan hoito- ja käyttösuunnitelman työtä. Innovatiivisen ilmapiirin luonti

oli osa Suomenlinnan hoitosuunnitelman tulevaisuuden visioiden tuottamista asiantuntijanäkökulmasta. Se ymmärrettiin avoi- meksi vuorovaikutukseksi hoitokunnan eri sidosryhmien, kuten asukkaiden, viranomaisten, Helsingin kaupungin ja Suomenlinnan eri toimijoiden kanssa. Konfliktikohdat tunnistettiin sivuuttamatta nk. toisnäkökulmaisuutta.

Seminaariin osallistui 74 edustajaa 20 maasta. Seminaari ja muu ohjelma tarjosivat hyvän tilaisuuden edistää suomalaisten ammattilaisten verkostoitumista ja jakaa tietoa yhteisestä perinnöstä identiteetin, arvojen ja osallistavien prosessien yhteydessä.

Seminaarin kysymykset ja tavoitteet olivat: Mikä on paikka ja kuka sen määrittää, asiantuntijat, vierailijat vai paikalliset asukkaat? Mikä on paikan henki ”genius loci”? Mitkä ovat kulttuuriperinnön arvot ja kulttuuriset, taloudelliset ja sosiaaliset edut? Pitäisikö arvoja päivittää? Miten kävijävirrat voidaan parhaiten hyödyntää? Miten sidosryhmien välistä toimintaa ja vuorovaikutusta hallinnoidaan?

Lisäksi seminaarin tavoitteena oli tutkia Suomenlinnan maailmanperintökohdetta, sen kävijöitä, historiaa, käyttötapoja, omistajia ja hallintoa ja tuottaa neuvoja hoitosuunnitelmaan; keskustella entistämistyön osallisista eri näkökulmista sekä luoda suuntaviivoja suojelun, arvojen ja aitouden väliseen tasapainoon sekä osallistua Suomenlinnan hoitosuunnitelman monimuotoiseen kehittämiseen eri näkökulmista.

Seminaarin avausistunto

Seminaarin avauspuheenvuoroissa korostettiin Suomenlinnan tärkeyttä osana maailman kulttuuriperintöä sekä tarkasteltiin Suomenlinnan ajallisia ja geopoliittisia ulottuvuuksia.

Suomenlinnan hoitokunnan johtaja **Ulla Räihä** toivotti yleisön tervetulleeksi todeten, että avoimella keskustelulla ja vuorovaikutteisella prosessilla monien sidosryhmien kanssa pystymme löytämään hyviä ratkaisuja Suomenlinnaan.

ICOMOSin Suomen osaston puheenjohtaja **Minna Silver** totesi, että paikan merkitys voi olla sekä kollektiivinen että henkilökohtainen. Muisti keskittää ja tunnistaa paikan, minkä vuoksi jaamme perintöä omien kokemuksiemme kautta. Suomenlinna rakennettiin alun perin palvelemaan innovaatioita.

ICOMOSin varapuheenjohtaja **Grellan D. Rourke** edusti ICOMOS Europe –ryhmää. Hän totesi ohjelman erittäin mielenkiintoiseksi ja toivoi syvempää käsitystä kohteesta ja kulttuuriperinnön ja paikan tulevaisuuden kysymyksistä. Hän odotti seminaarilta mielenkiintoisia keskusteluja, kokemuksia ja ajatuksia.

ICOMOS Shared Built Heritage -komitean puheenjohtaja **Siegfrid Enders** kertoi tervetuliaispuheessaan komitean päätavoitteena olevan edistää yhdennettyä lähestymistapaa säilyttämiseen. Tämä merkitsee historiallisesti arvokkaiden alueiden ja maisemien elvyttämistä hyödyntäen nykyistä rakennuskantaa ja infrastruktuuria

niiltä osin kuin se on sosiaalisesti ja taloudellisesti mahdollista. Endersin mukaan tavoite on myös lisätä tietoisuutta maailmanperinnöstä.

Professori **Henrik Meinanderin** avajaisesitelmän otsikko oli ”Time and Geopolitical Dimensions of Suomenlinna”, missä hän tarkasteli Suomenlinnan historiaa sen geopoliittisista lähtökohdista sekä sen tärkeää sijaintia osana Venäjän ja lännen välistä kanssakäyntiä. 1700-luvulla Suomen asemaan vaikutti Venäjän jatkuva laajentuminen kohti länttä, hallinnolliset uudistukset ja viimein liittyminen osaksi Venäjää. Geopoliittinen vaihdos vaikutti Suomenlinnan asemaan, sillä nyt sen puolustus palveli entistä vihollista. Esitelmässään Meinander sivusi myös Suomenlinnan rakennuttajaa Augustin Ehrensvärdiä ja mantereellisen asumisen kehittymistä Helsingin kaupungiksi. Suomenlinnan asema vaihteli myös ensimmäisen maailmansodan aikana vuosien 1914-18 välillä, jolloin sodan loppuvaiheessa Venäjän eturintama noudatteli Suomen sisällissodan valkoisten ja punaisten rintamalinjoja.

Meinanderin mukaan suomalainen demokratia säilyi sotien jälkeen ennen kaikkea sen vuoksi, että Neuvostoliitto ei kyennyt valloittamaan Suomea sodissa. Suomenlinna oli menettänyt strategisen arvonsa viimeistään 1920-luvulla, mutta sinne sijoitettiin vuonna 1918 Rannikkotykistörykmentti ja 1920-luvulla Merisotakoulu. Vuosina 1921–1936 oli myös Ilmailuvoimien lentokonetehdas sijoitettuna Suomenlinnaan. Vuonna 1925 Suomenlinnaan sijoitettiin ilmapuolustuskomennuskunta, joka muuttui myöhemmin kiinteäksi ilmatorjuntapatteriksi. Toisen maailmansodan aikana siellä oli myös Suomen sukellusveneiden tukikohta. Toisen maailmansodan jälkeen Suomenlinnan funktio on ollut pitkälti turismin ja matkailun tavoitteiden täyttämisessä.

Istunto 1:
“Spirit of the Place and Participation”
Moderaattori Petteri Takkula, Suomenlinnan hoitokunta

Ensimmäinen istunto keskittyi Suomenlinnan poliittisiin ja geopoliittisiin vaiheisiin, muuttuneisiin käyttötarkoituksiin, omistajiin ja hallintoon. Suomenlinna on arvostettu kulttuurikohde, jossa vierailee vuosittain yli 500 000 kansainvälistä kävijää. Se on myös suosittu virkistyskohde Helsingin kaupungin asukkaille ja noin 800 asukkaan koti. Suomenlinnan merkitys tunnustetaan kansainvälisesti Unescon maailmanperintökohteena.

Istunnon esityksissä käsiteltiin paikan tunnistamisen tärkeyttä ja sen identiteettiä. Lisäksi pohdittiin, mitkä ovat kulttuuriperinnön arvot ja kulttuuriset, taloudelliset ja sosiaaliset edut, millaisia ovat paikan arvot, kävijävirrat sekä eri sidosryhmien toiminta ja vuorovaikutus Suomenlinnan hoitokunnan kanssa.

ICOMOSin Shared Built Heritage -komitean varapuheenjohtaja **Susan Jackson** Stepowskin key note -esitelmän otsikko oli “Interpreting Shared Heritage Over Time: spirit of the place and participation”. Hän totesi

miten paikkapohjaiset tapahtumat muuttuvat aineettomiksi, esimerkkinä suurelle yleisölle suunnattu ilotulitus Sydneyn oopperatalolla. Muut esimerkit liittyivät mm. Pääsiäissaaren historian, Gallipolin taisteluun 1915 johon osallistui australialaisia ja joka nyt toimii muistoalueena, sekä Intian historialliset patsaat, joista kolonialismiin viittaavat osia on poistettu.

Helsingin yliopiston tutkimushallinnon asiantuntija **Aura Kivilaakson** otsikko oli "Spirit of Place and Participation". Esitelmässään hän otti esille kysymyksen, miten paikan autenttisuus vaikuttaa paikan henkeen. Paikan henki muodostuu tasa-arvoisessa vuorovaikutuksessa paikan konkreettisten ja pysyvien elementtien kanssa. Aineelliset arvot muodostuvat elementeistä, joita pidetään ympäristöominaisuuksina. Aineettomat arvot taas ovat elämäntapaa ja tarinoita, jotka liittyvät paikkaan. Paikan henki sisältää materiaalisen ympäristön, paikallisen elämäntavan ja historian sekä tarinoita paikasta. Autenttinen ympäristö on kerrostunut, elävä ja totuudenmukainen. Luova prosessi tekee ympäristöstä "alkuperäisen", mikä on keskeinen piirre autenttisuuden käsityksessä.

Kivilaakson mukaan tällainen autenttinen ympäristö ilmentää aidosti paikallisen yhteisön identiteettiä, perinteitä ja arvoja. Kulttuuriviranomaiset käyttävät valtaa määrittäessään, mitä kulttuuriperintöä kannattaa säilyttää ja esitellä museoissa. Unescon maailmanperintösopimuksessa vuodelta 1972 kulttuuriperinnön käsite on aineellinen ja staattinen. Kulttuuriperinnön yhteiskunnallinen arvo tunnistettiin Faron yleissopimuksessa v:lta 2005. Sen mukaan voivat kaikki osallistua kulttuuriperinnön määrittelyyn, suojelemiseen, edistämiseen ja esittämiseen. Kokemus osallistumisesta tarkoittaa, että osallistuja katsoo, että hän on saanut riittävästi tietoa kyseisestä asiasta. Sisällyttäminen taas tarkoittaa, että kaikilla on samanlaiset mahdollisuudet osallistua. Ihanteellista olisi, että toimintaa johdetaan alhaalta ylöspäin. Perintö on sosiaalinen konstruktio. Kulttuuriperinnön prosessi sisältää arvokeskusteluja, valintoja ja päätöksiä. Kulttuuriperintöön liittyvät kiistat perustuvat usein eri näkökohtien väliseen vastakkainasetteluun. Avoimen ja ymmärrettävän ilmapiirin luomiseksi tarvitaan tasavertaisia keskusteluja.

Helsingin kaupunkiympäristön toimialajohtaja **Mikko Aho** korosti kommentissaan kokonaisuutta ja alueellista yhteistyötä. Strateginen suunnittelu on tärkeää ympäristölle. On tärkeä, että Suomenlinnan ja Helsingin yhteiset intressit yhdistetään, kun kaupunki kasvaa. Aho toi esille Suomenlinnan fyysisenä ympäristönä, jolla on paikallisia palveluja. Kehittämistyöhön tarvitaan asiantuntijatietoa ja –taitoja sekä ennen kaikkea taloudellisia resursseja. Suomenlinnaa on tarkoitus ylläpitää ja kehittää Helsingin kaupungin suunnitelmissa. Suomenlinnan 800:lle asukkaalle ympäristö on yhteistä perintöä, johon kuuluvat osana myös esimerkiksi sisällissodan tapahtumat. Osa paikallisten identiteettiä on alueen sotilaallinen luonne. Matkailu tuo sekä kulttiuurisia että taloudellisia etuja Suomenlinnaan.

Museoviraston erikoisasiantuntija Stefan Wessman tarkasteli kommentissaan paikan merkitystä makrotasolta. Hän totesi, että monet matkailijat ajattelevat, että Suomenlinna on rakennettu suojelemaan Helsinkiä. Linnoitus oli kuitenkin olemassa ennen pääkaupunkia. Linnoituksen paikka valittiin suojan ja laivaston tarpeista käsin, johon vaikutti myös välitön pääsy avomerelle. Vihollisen lähestyminen oli helppo havaita. Suomenlinnan maailmanperintöaluetta ympäröi laaja puskurivyöhyke. Suomenlinnan merellinen strategia on tärkeä kohteen hoitoprosessissa.

Fregatti Oy:n toimitusjohtaja **Ville Wäänänen** esitti videon Lonnan saaresta ja herätti keskustelua saaren hoidosta ja kehittämisestä. Wäänäsen mukaan yhteiskunnan prosessointi ja yhteinen perintö pitäisi olla avoin Helsingin asukkaille. Lonnan saari oli pitkään sotilaskäytössä ja siksi yleisöltä suljettu. Siksi oli tärkeätä, että saaren historialliset rakennukset ja ympäristö saatiin avattua yleisölle. Lonnan tulee tarjota kävijöille paljon enemmän kuin vain ravintoloita. Viisi vuotta sitten avatun saaren hengelle oli hyvää ja merkityksellistä, että se avattiin osissa.

Istunto 2:
Participation in Conservation Activities
Moderaattori **Tuija Lind,** Suomenlinnan hoitokunta

Istunnossa keskityttiin säilyttämisen ja restauroinnin osallistujiin - keitä he ovat - ja paikallisen hengen sekä “genius loci” -identiteetin tunnistamiseen. Istunnossa pohdittiin, voiko henkeä konservoida, miten asiantuntijoiden ja käyttäjien välille syntyy hyvä ja hedelmällinen vuoropuhelu, miten asiantuntijoiden ja harrastelijoiden väliset konfliktit voidaan ratkaista, millaiset rajat on interventiolle ja käytölle, miten paikka on tunnistettu ajan mittaan, millaisin argumentein ja kenen toimesta, miten tämä heijastaa kunnostus-, säilyttämis-, jälleenrakennus- ja kunnossapitotoimia ja ovatko kaikki historialliset jäljet ja todisteet yhtä arvokkaita.

Helsingin kaupunginmuseon kulttuuriympäristötiimin arkkitehti **Mikko Lindqvist** esitelmöi otsikolla ”The History of Helsinki 20th century working-class districts – evaluation and preservation”. Lindqvistin esitys perustui Helsingin kaupunkisuunnitteluviranomaisten valmisteluun Helsingin keskustan ympäristösuunnitelman päivittämiseksi. Nykyiset suunnitelmat on 1970- ja 80-luvuilta ja ne määrittelevät myös rakennusten suojelun tason näillä alueilla. Suunnitelmat eivät ole tarkkoja rakennuksen säilymisen näkökulmasta, ja muutospaine edellyttää myös yleiskatsausta kaavoitussuunnitelmista. Helsingin kaupunginmuseo vastaa kaupungin suunnitelmissa olevien kulttuurihistoriallisten rakennusten ja ympäristöjen säilyttämisestä.

Helsingin pohjoiset työväenluokan alueet perustettiin 1900-luvun vaihteessa, jolloin kaupunki kasvoi voimakkaasti. Kaupunkialueet, talot ja asunnot rakennettiin taloudellisesti, vallitseva talotyyppi oli 1-2-kerroksinen puurakennus. Työväenluokan kaupunki kasvoi kaupungin reunalla. Kaupunki osti maat nopeasti, jotta estettäisiin

säännöstelemätön kasvu. Tapa, jolla rakennusten suojelu toimii nykyään näillä alueilla, perustuu paikalliseen rakentamiseen, joka on määritelty 1980-luvun puolivälissä. Rakennukset saa teknisesti korvata, mutta uuden rakennuksen rakennustyöt tekevät toimenpiteistä taloudellisesti kannattamattomia.

Eräillä merkittävillä alueilla 1920-luvun korkeammat rakentamismääräykset tuottivat urbaaneja kaupunginosia, joissa on merkittävää harmonista kaupunkipuistoa pohjoismaisen klassisen arkkitehtuurin muodossa. Tarve päivittää yksityiskohtaisia suunnitelmia on ilmeinen, rakennusten suojelu ei käsitä esimerkiksi 1920- ja 30-luvun arkkitehtuuria. Alueen varhaisen urbanismin osatekijät ovat edelleen olemassa. Puinen huonolaatuinen urbanismi on selviytynyt tietyillä alueilla, joilla kaupungin suunnitelmat ja puurakennukset ovat toisistaan riippuvaisia. Työväenluokan asuntotilanteet ovat määrittäneet asumismallit kodeissa.

Teollisen menneisyyden ja työväenluokan alueet ovat olennainen osa Helsingin kaupungin historiaa ja muotoa. Alkuperäisen maiseman, teollisen käytön ja asteittaisen kaupungistumisen merkkejä välitetään nykypäivään. Kun tarkastellaan alueen historiaa, voi tulkita sen monikerroksiseksi kaupunkitilaksi. Sen sijaan, että nähtäisiin työväenluokan alueita kaupungin laajennuksiksi, niitä olisi pidettävä kaupungin marginaaleina, jotka ovat kehittäneet uusia muotoja ja merkityksiä ajan kuluessa. Suojelusuunnitelmissa tulisi ottaa huomioon nykyiset kaupunkimaiset historialliset kaupunkimaisemat.

Museoviraston Kulttuuriympäristön suojelu -osaston osastojohtaja **Mikko Härö** otti esiin Suomessa 1.9.2018 voimaan tulevan Faron yleissopimuksen. Sopimuksella voidaan kattaa politiikan tasolla kaikki asiaankuuluvat näkökohdat osallistumisesta. Hän esitti kysymyksen, kenen kulttuuriperintöä sopimuksen voimaantulo palvelee, sillä kulttuuriperintö on ennen kaikkea myös poliittinen asia.

Faron yleissopimus parhaimmillaan rohkaisee meitä tunnistamaan paikkojen arvot ja tärkeät sisällöt. Kulttuuriperintöpolitiikalla on osallistumisen kannalta kolme tärkeää elementtiä, joista ensimmäinen on avoin ja demokraattinen valtio ja laaja kansalaisten osallistuminen. Toinen merkillepantava seikka on paikallisten perintötyötä tukevien yhdistysten ja liikkeiden vahva perinne. Kolmas osallistumista tukeva seikka on nykyinen voimassa oleva maankäyttö ja rakennuslainsäädäntö.

Arkkitehti **Sakari Mentu** kommentoi puheenvuorossaan paikan henkeä, jonka hän totesi vihjailevaksi käsitteeksi. Se tarkoittaa, että myös kaikki uusi on otettava osaksi sitä. Samalla paikkojen identifiointi on aikojen saatossa käynyt monimutkaisemmaksi. Restauroinnin ensimmäiset sukupolvet 1900-luvun alussa eivät käyttäneet tällaisia menetelmiä tutkiessaan rakennuksia, heille tärkeämpää oli viestin vieminen. 1960-luvun puukaupunkien suojelu muutti rakennussuojelun poliittiseksi.

Viestinnän merkitystä ei voi korostaa liikaa, se ei pidä sisällään vain sitä, mitä

tekee, vaan myös sen, miksi sen tekee. On tehtävä itsensä ja työnsä ymmärrettäväksi. Mentu siteerasi lopuksi SPAB Manifestoa vuodelta 1877: "Show no pretence of other art, and otherwise resist all tampering with either the fabric or ornament of the building as it stands."

ICOMOSin Viron osaston **Riin Alatalu** käsitteli kommenttipuheenvuorossaan kulttuuriperinnön sosiaalista rakennetta. Virolla on Suomea monimutkaisempi historia suhteessa kulttuuriperinnön suojeluun. Kulttuuriperinnön perustan on luonut osaltaan kansallinen liike ja osaltaan asiantuntijoiden tarkkaavaisuus. Kulttuuriperinnön ammattilaisten tehtävänä on ollut selviytyä poliittisista ennakkoluuloista ja päätöksentekoprosesseista. Virossa jo 1920-luvulla kulttuurialan ammattilaiset alkoivat kuunnella paikallisia rakennusperintöasioissa ja suojelivat esimerkiksi saksalaisylimysten rakennuksia, vaikka tavallinen kansa ei pitänyt niistä. Myös neuvostoaikana kulttuuriperinnön suojelu jatkui, 1980-luvulla huomattiin rakennusperinnön arvo. 1990-luvulta alkaen kulttuuriperinnön suojeluun tuli myös neuvostoarkkitehtuuri. Kulttuuriperinnön suojelun ajatus on pitkälti perustunut siihen, että suojelutyötä on harjoitettu yleistä mielipidettä vastaan, kun on suojeltu usein sellaisia kohteita, joita tavallinen kansa ei arvostanut omana aikanaan.

LAB Arkkitehtien toimitusjohtaja **Ari Bungers** kommentoi Suomenlinnaa asukkaiden näkökulmasta. Suomenlinna on maailmanperintökohde, mutta myös koti noin 800:lle asukkaalle lapsista eläkeläisiin. Hoitokunnalla on merkittävä tilaisuus osoittaa vastuullista johtajuutta, joka kunnioittaa jatkuvuutta suomenlinnalaisten elämässä ja tavoissa. Suomenlinnan asukkaiden ja toimijoiden yhteisö on vahva ja on tärkeää tuntea jatkuvuutta aina, kun on kyse asuntojen ylläpitämisestä tai vuokran tasosta. Melko monet asukkaat tuntevat, että raha menee nykyään matkailun tukemiseen ja oman organisaation hallinnoimiseen sen sijaan, että tuettaisiin asukkaiden elämää ja ylläpidettäisiin asuntoja. Asukkailla ei ole edes vähimmäismäärää yhteisiä tiloja tai tilaa lasten bändille tai edes pienelle kuntosalille, joka suljettiin samaan aikaan, kun asuntojen vuokria korotettiin. On muistettava, että Suomenlinnan hoitokunta hoitaa koko historiallisen linnoituksen, joka on osa Helsinkiä ja sen saaristoa. Työtä on paljon ja joskus virheitä korostetaan enemmän kuin yleistä hyvää. Bungers totesi, että hoitokunta keskustelee usein asukkaiden kanssa ja että se myös kuuntelee asukkaita enemmän kuin aikaisemmin.

Istunto 3:
Participation and Values - Whose values?
Moderaattori **Anu Ahoniemi**, Suomenlinnan hoitokunta

Istunnossa tarkasteltiin "geniuslocin" merkitystä nykypäivälle jokamiehen oikeuden näkökulmasta. Kaikkien yhteinen kulttuuriperintö korostaa myös oikeutta perintöön, tasa-arvoon ja avoimuuteen, mutta miten tunnistetaan perintö, jotta uudet käyttäjät tai omistajat voivat tulla osaksi sitä? Miten

kävijät voivat olla osa paikkaa? Mikä on asiantuntijoiden rooli? Miten osallistuva sitoutuminen voitaisiin saavuttaa?

Ensimmäisenä aiheeseen pureutui key note -luennossaan arkkitehti **Netta Böök** ICOMOSin Suomen osastosta. Hän valaisi teemaa esimerkkinä Kurkijoen kylä nykyisen Venäjän alueella, jonka Suomi luovutti v. 1941 ja uudestaan 1944. Kurkijoki oli ollut vauraan suomalaisen maaseutualueen keskus maatalouskouluineen ja muine laitoksineen, siellä oli myös huomattavia suomalaisten arkkitehtien suunnittelemia rakennuksia. Böök esitteli Kurkijoen muutosprosessia jaetuksi kulttuuriperinnöksi ja miten se on näkynyt virallisessa ja vähemmän virallisessa toiminnassa.

Neuvostoliitolle luovutuksen jälkeen Kurkijoki koki totaalisen väestön, poliittisen ja taloudellisen järjestelmän muutoksen. Tehtäväksi tuli se, miten alueen potentiaalia käytetään suunnitelmataloudessa. Kurkijoesta tuli valtiollisen sovhoosin keskus ja sotia edeltävän ajan rakennuksia käytettiin tähän tarkoitukseen ja neuvostoyhteiskunnan tarpeisiin.

Kurkijoen uudet asukkaat tulivat lähinnä Neuvostoliiton eteläosista, heistä monet olivat menettäneet kotinsa sodassa. Heidät houkuteltiin ”muuttamaan Suomeen” lupauksilla omasta talosta, valtion tuista ja uuden elämän aloittamisesta. 1960-luvulla Kurkijokea rakennettiin kansallisten tulevaisuuden kuvien mukaan puoliurbaanina yhdyskuntana, jonka palveluihin kuuluivat päiväkodit, terveyskeskukset, kaupat, kirjastot, kerhot, kulttuuritalo ja tyyppipiirustuksin toteutetut modernit asunnot.

Uusien asukkaiden asettuminen suomalaiseen maisemaan ei ollut helppoa. Monet tulijat tunsivat itsensä juurettomiksi. Heidän piti sopeutua puolivieraisiin olosuhteisiin ja vieraaseen rakennusperinteeseen pohjoisissa olosuhteissa, missä ei ollut ketään opastamassa miten rakennetaan tai miten kasvatetaan perunoita. Yleisiä olivat kertomukset, missä yht’äkkiä saattoi jostakin ilmestyä minne vain suomalaisia; vaikka alue oli ulkomaalaisilta suljettu, kävivät jotkut Kurkijoella syntyneet salaa vanhassa kotimaassaan.

Kommunistisesta järjestelmästä luopuminen v. 1991 johti talouslamaan Kurkijoellakin. Sovhoosi yksityistettiin mutta se ei menestynyt markkinataloudessa. Rakennuksia ei enää korjattu eikä pidetty kunnossa. Tuolloin suomalaiset aloittivat nostalgiamatkat rajan yli luovutetuille alueille ja Venäjän arkistot avautuivat ulkomaalaisille. Kommunismin jälkeisessä hengessä kannustettiin 1990-luvulla tutkimaan historiaa - myös arkkitehtuurin historiaa - ja muodostamaan laajempi historian kuva.

Voidaan sanoa, että sotia edeltäneen ajan kulttuuriperinnön uudelleenarviointi oli tästä itsestään selvä seuraus. Muutama kohde suojeltiin lailla arkkitehtuuriperintönä ja paikallisin aloittein kunnostettiin sotia edeltäneen ajan rakennuksia. V. 1977 Kurkijoen kylä sisällytettiin Venäjän historiallisten kylien luetteloon ja myöhemmin, inventoinnin ja uudelleenarvioinnin jälkeen, Kurkijoen keskeisiä alueita esitettiin suojeltavaksi. Kielimuurista ja puutteellisista

resursseista johtuen venäläiset tutkijat keskittyivät kuitenkin melko kapeasti Kurkijoen ulkomuotoon ja siihen liittyvään kulttuuriperintöön välittämättä laajemmasta kulttuuri- ja arkkitehtuurihistoriasta ja suomalaisista lähteiden ja yhteistyön tarjoamista tiedoista.

Keskeistä on ollut, miten ihmiset saadaan kiinnostumaan ja sitoutumaan kulttuuriperintöasioihin. Keskeinen henkilö on Kurkijoella ollut paikallishistorian keskuksen johtaja **Marina Petrova**. Vähäisistä resursseista huolimatta museo kasvattaa tietoisuutta paikan historiasta ja nykyisestä tilasta näyttelyiden, leirien ja seminaarien avulla. Petrova pyrkii myös perustamaan suomalais-venäläistä yhteistyötä tutkimuksessa ja hän puhuu historiallisen ympäristön ja luonnon säilyttämisen puolesta. Hän on onnistunut rohkaisemaan paikallisia asukkaita osallistumaan yhteistyöhankkeisiin, esimerkiksi suomalaisten hautausmaiden kunnossapitoon, ja houkuttelemaan suomalaisia kirjoittamaan Karjalan tasavallan viranomaisille ja tukemaan Kurkijoen suojelua ja suojelukaavaa. Kirkonmäki ja vanha hautausmaa onkin nyt tunnustettu kulttuuriperintökohteiksi. Tällaiset optimistiset ja päättäväiset ihmiset, jotka tekevät työtä käytännön tasolla kulttuuriperintöasioissa, ovat korvaamattomia.

ICOMOSin Ranskan osaston **Jean-Francois Lagneau** esitti puheenvuorossa (dosentti Risto Pitkäsen tulkkaus) Benjamin Moutonin terveiset todeten, kuinka Ranskan ICOMOS on vaikuttanut paikalliseen osallistumiseen kulttuuriperinnön suojelun puolesta. Ihmisarvoa ei voi vieraannuttaa kulttuuriperinnöstä, humanismin näkökulmasta kaikki ihmiset ovat samanarvoisia. Perinnöstä ei saa tehdä karikatyyria. Paikallisen väestön tulisi olla lähtökohtaisesti ylpeitä kulttuuriperinnöstään. Osallistaminen oli aiheena Ranskan ICOMOSin järjestämässä kansainvälisessä konferenssissa ”Heritage and Democracy” v. 2016.

Maaseudun Sivistysliiton kulttuurijohtaja **Helka Ketonen** esitteli puheenvuorossaan Maaseudun Sivistysliiton toimintaa ja ympäristötyötä. Ympäristösivistys on Maaseudun Sivistysliiton opinto- ja kulttuuritoiminnan yhteinen ohjelma, joka toteutuu esimerkiksi maaseudun elinvoimaa lisäävänä ja maaseudun ja kaupunkien yhteistyötä edistävänä toimintana. Sisältöihin kuuluu kylien kehittämistä, yhteisöllisen toiminnan valmennusta, lähiruoan puolesta toimimista ja kulttuuri- ja taidetoimintaa. Tämänhetkiset toimenpiteet ja hankkeet kumpuavat paikallisista ihmisistä ja luonnosta, maisemasta ja kulttuuriperinnöstä sekä paikan identiteetistä niin kylissä kuin kaupungeissakin. Ketonen esitteli muun muassa **Päivi Raivion** Tunne+Tila –installaation, toimintaa vanhassa Raumassa, Korkeasaaressa sekä vedenalaista taidetta. Liitto pyrkii auttamaan löytämään vastauksia kysymyksiin, millainen on hyvä ja arvokas elinympäristö, miten ympäristösuhdetta voi syventää taiteen ja kulttuurin keinoin, millaisia muistoja ja arvoja liittyy rakennettuihin ja luonnonympäristöihin ja miten hengettömään välitilaan tai jättömaahan luodaan kokemuksellinen paikka.

Anu Ahoniemi käytti Suomenlinnan hoitohenkilökunnan puheenvuoron. Siinä hän tutustutti yleisön Suomenlinnan hoitosuunnitelmaan, osallistamisprojektiin ja kestävän matkailun periaatteisiin. Viimeisen 20 vuoden aikana Suomenlinnan kävijämäärät ovat kasvaneet 600 000 kävijästä miljoonaan kävijään. Samalla kohteen kävijäkunta on kokenut muutoksen. Aiemmin kävijät olivat pääosin kesäpäivää linnoituksessa viettäviä kaupunkilaisia, nyt suurin osa kävijöistä on kansainvälisiä. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa luodaan suuntaviivat Suomenlinnan tulevaisuudelle. Prosessin perustana on nykytilan ymmärrys. Kestävällä matkailulla pyritään minimoimaan matkailun negatiivisia vaikutuksia ja maksimoimaan positiivisia. Suomenlinnan hoitokunta pyrkii huomioimaan kestävyyttä ja kestäviä toimintatapoja kaikessa toiminnassaan ja edellyttävän niitä myös sidosryhmiltä. Osallistumisprosessi on tarkoitus muuttaa yhteisesti jaetuiksi tavoitteiksi, jotka kannustavat ihmisiä tuleviin toimiin.

Työpajat

Istunto 4:
Aihekohtaiset keskusteluryhmät ja keskusteluasiakirjat

Työpaja 1:n osallistujat keskustelivat teemasta Balancing between uses/life and the values that the protection/authenticity is based on.
Moderaattori arkkitehti **Mia Perkkiö**
raportööri **Uula Neitola**

Työpajassa päästiin rakentavaan keskusteluun ja hyvään yhteisymmärrykseen riskeistä ja suojelun kannalta tärkeistä kysymyksistä, jotka auttavat ennakoimaan tilanteita. Riskejä ja uhkia tunnustetaan ja niitä seurataan monessa suhteessa.

ICOMOSin Belgian osaston puheenjohtaja **Bénédicte Selfslagh** avasi keskustelun ja otti esitelmässään esiin työpajan avainsanat; tasapaino, jännitteet, arvot ja osallistuminen. Hän sivusi puheenvuorossaan asiantuntijoiden vastuuta Faron yleissopimuksen pääperiaatteesta, joka on kunnioittaa muita. Suuressa osassa kulttuuriperintöä kyse on elävästä perinnöstä, jota ihmiset käyttävät - joskaan vanhoissa rakennuksissa ei esim. alun alkaen ollut sähköä. Kyse onkin pitkälti siitä, kuinka perintö pysyy perintönä. Ristiriitoja syntyy, sillä monet historian kerrostumat ovat vaikeita käsitellä. Suomenlinna on hyvä esimerkki hyvin säilyneistä kerrostumista, vaikka useimmat ihmiset keskittyvät vain yhteen vaiheeseen. Pitäisi nähdä kaikki konseptit, eikä vain paikallisesti tai kansallisesti limittyneet.

Autenttisuuteen liittyy ajatus yhteisöistä ja arvoista. Arvoissa jännitteet voivat syntyä kansallisten ja kansainvälisten arvojen välillä, näkökulma muuttuu ja kerronnan valikointi luo uutta, edellistä sukupolvea ei pidä suoraan tuomita. Arvot ovat muuttumassa ja väittely asiantuntijoiden ja sidosryhmien välillä on kokonaan väärä väittely. Paikkaa ja kontekstia tulisi ymmärtää kuin Sherlock Holmes ja antaa siitä sellainen vaikutelma, että ne ovat ihmisten toteuttamia. Kulttuuriperinnön suojelu on monissa

maissa vähenemässä, mikä liittyy toisaalta käytön ja elämäntapojen, toisaalta arvomaailman muutokseen.

Grellan D. Rourke otti puheenvuorossaan esille kohteen vierailijoilta tulevat paineet. Hän piti hyvänä, että kestävä kehitys on hyvin suosittua nykypäivänä ja sillä on pitkät juuret. Asiantuntijoiden ja yhteisön väliseen vuoropuheluun tulisi löytää oikea työkalu. ICOMOSin Eurooppa-ryhmä on työskennellyt EU:n kanssa, jotta taloudellinen tuki ja kulttuuriperintö kohtaisivat, mutta se vaatii myös asiantuntijoilta osallistumista työskentelyyn EU:n kanssa. Rourken mielestä meidän onkin kehitettävä sitoutumismuotoja ja ottaa huomioon, mitä sidosryhmät sanovat, koska hoitosuunnitelma perustuu heidän ajatuksiinsa. Emme voi myöskään tietää, miten arvot muuttuvat kymmenessä vuodessa.

ICOMOSin Unkarin osaston **Tamás Fejérdy** nosti esiin kestävän kehityksen ja kehityksen ylläpitämisen. Meidän olisi ajateltava rationaalisesti yhteistyötä poliitikkojen kanssa. Hän otti esiin tarpeen tehdä hyviä valmisteluja kiireen keskelläkin, mikä vaatii asiantuntijoiden käyttöä. Tarvitaan aikaa tutkimukseen ja keskusteluun paikallisten kanssa. Enemmistön ääni ei valitettavasti kuitenkaan lopulta ole se, jolla on päätäntövalta. Paikallisten olisi myös ymmärrettävä, etteivät asiantuntijat asu norsunluutornissa vaan he ovat myös normaaleja ihmisiä. Suurin osa paikallisista haluaa muuttaa etiikkaa, heidän tulisi olla mukana hoitosuunnitelman luomisessa, joskus he tietävät paremmin, miten perintö pidetään elossa.

ICOMOSin Ruotsin osaston **Marcus Bengtsson** oli samaa mieltä ja hän totesi, että julkisella sektorilla on erilainen lähestymistapa autenttisuuden käsitykseen. Aitoutta on tarpeen korostaa ja siitä on syytä keskustella paikallisten kanssa. ICOMOS International Committee on Energy and Sustainability -komitean jäsen Nicholas Long oli myös samaa mieltä ja korosti, että paikallisten käsitykset ja asenteet usein eroavat asiantuntijoiden käsityksistä.

Suomenlinnan hoitokunnan Tuija Lind kommentoi työpajaa, että Suomenlinnassa on 800 asukasta ja miljoona vierailijaa vuosittain. Paikalliset saattavat joskus tuntea elävänsä eläintarhassa. Esittelykeskuksen rakentaminen kesti 30 vuotta. Kesti monta vuotta, että maisemaa ymmärretään paremmin. Matkailun eroosio on melko suuri, esimerkiksi linnoituksen harjanteille on rakennettu polkuja. Aidat on rakennettu paikallisten ihmisten yksityisten alueiden varmistamiseksi. Vierailijoita on ohjattava, jotta matkailun tuoma eroosio ei laajenisi.

Työpaja 2+4 teemoista Whose places? ja Landscape, seascape and setting.
Moderaattori **Margaretha Ehrström**
raportööri **Leo Lindroos.**

Työpajassa pohdittiin paikan tulkitsemista, sen teemoja ja aikajänteitä. Historian faktat halutaan nykyään värittää kertomuksilla ja tarinoilla, jolloin paikan kokeminen on entistä henkilökohtaisempaa. Paikoista on tullut ihmisläheisimpiä, ihmisten kautta

elettyjä. Pelkät arkkitehtoniset ja aineelliset arvot eivät riitä paikan kokemiseksi. Suomenlinnasta tuodaan esiin myös paikan uudempia vaiheita kuten vankileirin historiallinen ajanjakso osana kronologiaa, sillä se herättää kysymyksiä ja tunteita.

Työpajassa keskusteltiin linnoitusalueen kasvillisuudesta, kuinka se on osa saaren ulkoasua, mutta esimerkiksi puut eivät alun pitäen kuuluneet linnoitukseen. Työryhmä otti esille myös juhlat osana saaren identiteettiä, ja erityisesti paikkaan liittyviä juhlia tulisi suosia. Nostettiin esiin, että usein esimerkiksi keskiaikaiset kohteet muuttuvat paikoin roolipelien kentiksi, jolla voidaan tuoda esiin esimerkiksi jokin tietty tapahtuma tai ajanjakso. Helposti menneisyyden tapahtumien tulkinta voi kuitenkin johtaa siihen, että itse tulkintaa tarkastellaan historiallisena totuutena.

ICOMOSin Advisory Committeen varapuheenjohtaja **Deirdre McDermott** esitti paperissaan Irlannin Gortin pikkukaupungin tapauksen, missä opiskelijat tarkastelivat alueen asunto- ja työttömyyskriisin henkistä kartoitusta. McDermottin mukaan tutkimukseen osallistujia pyydettiin tunnistamaan kaupunkinsa atribuutteja kävelemällä karttojen mukaan, katselemalla ja käyttämällä **Kevin Lynchin** 1970-luvulla kehittämää ”mental mapping” -tekniikkaa. Hän nosti esiin myös Omeyn saaren, joka on entinen luostarisaari ja osa ”villiä Atlantin reittiä”, joka on tuonut paikalle paljon turisteja ja kärsii rappeutumisesta, mikä johtuu hoitostrategian puutteesta ja rannikon eroosiosta. Eroosion paljastettua keskiajan ja 1800-luvun hautausten jäänteitä, tehtiin paikalla hätäkaivaukset. Koska niiden tuloksia ei ole julkaistu eikä uudelleenhautauksia ole järjestetty prosessin keston 30:n vuoden aikana, on paikallinen yhteisö vieraantunut paikasta.

ICOMOSin Irlannin osaston puheenjohtaja **Grainne Shaffrey** tarkasteli omassa esityksessään merimaisemateemaa ja esitteli miten Dun Laoghairen sataman hoitosuunnittelussa sitä käsiteltiin. Satama on kansainvälisesti merkittävää kulttuuriperintöä, jossa on mukana paljon osallisia ja käyttäjiä. Hän esitteli puheenvuorossaan sataman hoitosuunnittelun kehityksen osan laajempaa kaavasuunnittelua. Esimerkiksi hän nosti ajankohtaisen kohteen Dublinin Moore Streetillä, joka on luokiteltu kansallisesti merkittäväksi. Tapaus kertoo siitä, miten kulttuuriperinnöstä voi tulla poliittisesti latautunut ja miten se voi vaikuttaa suunnittelun sisältöön.

Työpaja 3:ssa teemalla Diversity of forms in inclusive interpretation and presentation

Moderaattori **Milla Öystilä**
raportööri **Kirsti Kovanen**

Työpajassa pohdittiin, mikä olisi sana “interpretation” suomeksi. Asiantuntijat ovat päätyneet siihen, että vakiintuneita käytäntöjä ei ole vielä ymmärretty tässä yhteydessä ja että “interpretaatio” kuvaa parhaiten sen merkitystä ja toimintaa. Työpajassa pyrittiin löytämään vastaukset, miksi kävijä haluaisi tietää tulkinnasta ja miten hän käyttäisi

tietoa lähdettyään. Kulttuuriperintökohteissa tulkintaa on kulttuuriperinnöstä kertominen hyvin tarinoin. Tulkinta on voimakas viestintäväline, jonka avulla kävijöille voidaan kertoa kulttuuriperinnön merkityksiä ja suhteita. Matkailun tulkinnan suunnittelu tasapainoisella tavalla matkailuelinkeinolle ei ole yksinkertainen tehtävä. Se on samalla viestintäprosessi, työkalu ja asenne.

Osallistujat keskustelivat tulkinnan luonteesta ja totesivat, että siinä on aina kyse tarinoista ja että esim. kummitustarinat tai tarinoita kauheista asioista, kuten Suomenlinna-opastuskierroksellakin, ovat kaikkein koskettavimpia. "Kaupankäynnin temput" liittyvät siihen, kuinka koukuttaa yleisö. Täytyy kuitenkin muistaa, että yleisö muuttuu ajan myötä. Myös kohderyhmät ja kävijäprofiilit muuttuvat, Suomenlinnassa muutos on tapahtunut kotimaisista vierailijoista ulkomaalaisiin. Kronologian sijaan painotetaan teemoja.

ICOMOSin Ruotsin osaston **Ezequiel Pinto Guillaume** esitteli Ahvenanmaalla sijaitsevan Bomarsundin – Prästön alueen, jossa arkeologiset kohteet kirjattiin uusien teiden suunnittelua varten. Hän korosti nykyaikaisia analysointi- ja suunnittelumenetelmiä, joita tässä tapauksessa käytettiin. Tutkimus heijastui paitsi fyysisiin jäänteihin, myös eettisiin seikkoihin - missä vaiheissa tarinoita voidaan kertoa ja mistä niitä voidaan kertoa. Menetelmä osoittaa myös siirtymisen jäännöksistä ja esineistä sellaisten jäämien välisiin suhteisiin, jotka ovat tapahtuneet tutkimuksissa yleisemmin viime aikoina.

Osallistujat havaitsivat, että Venäjän historiasta, venäläisomistuksesta ja Suomen omistuksesta Ahvenanmaalla on helppo kertoa Suomenlinnassa. On hyväksytty, että kansallismielisiä näkökulmia on olemassa, ja viime vuosina on tapahtunut paljon edistystä tämän aiheen tulkinnassa Suomessa ja Suomenlinnassa.

Suomenlinnan hoitokunnan matkailuasiantuntija **Milla Öystilä** esitteli, miten tulkinta on kehittynyt Suomenlinnassa. Kohderyhmissä on tapahtunut valtava muutos 20:ssa vuodessa: paikallisista päiväkävijöistä nykyisiin kävijöihin ja ihmisiin, jotka haluavat tietoa kohteesta. 57% vierailijoista tulee ulkomailta ja 30% pääkaupunkiseudulta. Heissä on myös maahanmuuttajia, jotka osallistuvat retkiin, vaikka tästä vierailijaprofiilista ei vielä ole paljon tietoja. Oluen ystävistä vierailijoina on tullut urbaani tarina Suomenlinnassa.

Öystilä kertoi myös, miten tulkintaa on kehitetty Suomenlinnaan vastaukseksi monien toiminta-alueiden tekijöihin: kävijöiden palautteeseen, vierailijoiden kyselyn muihin tuloksiin, kohteen tavoitteiden integrointiin - kuten maailmanperintöarvojen ilmoittamiseen - kestävän matkailun strategiaan ja hoitosuunnitelmaan, asiantuntijoiden kommentteihin ja tutkimuksiin, sekä myöskin vastaamaan välittömästi toimintaympäristöön.

Loppukeskustelu ja tulokset

Yhteenvetona seminaarin keskusteluista voi todeta, että monet seikat muuttuvat maailmassamme, tiedotusvälineissä, tarinoissa,

kohderyhmissä, ja että ne muuttavat maailmaa. Hyviä käytäntöjä omaksutaan jatkuvasti. Vierailujen hallinnointi on keskeinen kysymys - onko rajoitettava, säänneltävä vai lisättävä kohteen kävijöiden lukumäärää. Tätä kysymystä ei enää käsitellä aktiivisesti Suomenlinnassa, mikä näkyy siinä, että vierailijamäärille ei ole asetettu yleistä tavoitetta, vaikka aiemmin tavoite on ollut olemassa. Se tosin luotiin siirtymäkauden tavoitteeksi. Johdon tavoitteena on pyrkiä pidentämään vierailuja ja lisäämään museon kävijämäärää.

Seminaarissa syntyneitä keskusteluja ja ohjelmaa kuljettivat läpi Faron yleissopimuksen raamit. Sopimuksessa korostetaan kulttuuriperinnön tärkeitä näkökohtia, koska ne liittyvät ihmisoikeuksiin ja demokratiaan. Ne edistävät laajempaa käsitystä kulttuuriperinnöstä ja sen suhteesta yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Yleissopimus kannustaa meitä tunnustamaan, että esineet ja paikat eivät sinällään ole kulttuuriperinnön kannalta tärkeitä. Ne ovat tärkeitä niiden merkitysten ja käyttötarkoitusten vuoksi, joita ihmiset kiinnittävät niihin ja niiden arvojen vuoksi, joita he edustavat. Raamit sopivat hyvin seminaarin ohjenuoraksi, sillä jokainen esitys täydensi omalta osaltaan niihin liittyviä teemoja.

Suomenlinnan hoitokunta koki seminaarin hyödylliseksi työnsä kannalta. Kirsti Kovanen tähdensi, että osallistuminen on lain vaatimus, jonka toteutumisessa on usein vaikeuksia eri prosesseissa. Ongelmaksi katsottiin, että usein hyvin alkaneita keskusteluja ei saada vietyä eteenpäin. Siksi työryhmissä ja erityisesti loppukeskustelussa esille tulleet ideat ja havainnot puhuivat käyttäjäystävällisyyden, esitystapojen monimuotoisuuden sekä eri osapuolten kokonaisvaltaisen huomioimisen puolesta. Keskeiset neuvot, joita seminaarin työryhmät pohtivat Suomenlinnan hoitosuunnitelmaa varten koostuivat ennen kaikkea ulospäin näkyvän työn merkityksestä. Hoitosuunnitelma ei loppuraadin mukaan saisi olla staattinen muoto vaan dynaaminen järjestelmä, joka muuttuu ja heijastuu ympäristöönsä sekä vastaa ajan vaatimuksiin. Sen toteuttamisessa tärkeäksi koettiin erityisesti viestintä ja osallistuminen, joissa dialogi eri osapuolten välillä on keskeinen kestävän kehityksen kannalta. Tärkeiksi katsottuja asioita oli myös esteettömyyden kehittäminen ja sen liittäminen osaksi tekniikan kehittämistä. Seurantajärjestelmien ylläpito ja kehittäminen parhaimmillaan ilmoittavat nykyisistä ongelmista ennen kuin niistä tulee ongelmia.

Loppukeskustelujen anti oli Suomenlinnassa toteutettavalle suunnitteluprosessille tulleet neuvot. Nyt tehtävä hoito- ja käyttösuunnitelma on yksi linkki Suomenlinnan hoidon pitkässä ketjussa. Työssä huomioidaan aiemmat Suomenlinnan hoitoa ja käyttöä linjaavat suunnitelmat sekä yhteiskunnan muuttuminen. Hoito- ja käyttösuunnitelmaa tehdään prosessina yhdessä kumppanien kanssa. Työn tässä vaiheessa keskustelun herättäjänä ja työkaluna toimii tiekartta, jonka sisällöt kehittyvät työn edetessä. Nykytilanne taustoineen on hahmotettu kokonaisuuksina, joiden varaan tulevai-

suutta suunnitellaan. Kokonaisuuksia on muodostettu aikaisemmasta hoitosuunnitelmasta saadun palautteen perusteella. Hoito- ja käyttösuunnitelmatyön kehittämiseksi Suomenlinnassa on järjestetty useita erilaisia työpajoja, jotka ovat olleet sekä kohdennettuja että kaiken kattavia. Loppukeskusteluissa pidettiin hyvänä, jos kaikki osapuolet saadaan sidottua mukaan prosessiin, jossa pääpaino on syklisessä osallistumisessa. Suunnitelman haluttiin olevan käyttökelpoinen kaikille, jolloin ainakin sivu olisi varattava myös esimerkiksi muurareille ja puusepille. Toisaalta työ ei saisi olla vain mielipiteiden keräämisestä vaan myös sitä, että ihmiset tekevät ja näkevät Suomenlinnan laajemmaksi ympäristöksi. Kerätyt tiedot on analysoitava ja analyysin jälkeen on oltava vaihe, jossa asetetaan prioriteetit työlle.

Seminaariin osallistuneet pitivät erityisen onnistuneena kiertokävelyä, joka yhtäältä havainnollisti tarinankerrontaa ja toisaalta vahvisti paikkaan kiinteästi liittyviä erityisominaisuuksia, kuten merellisyyttä ja asukkaita. Kiertokävelyn koettiin kattavan koko yhteisen perinnön, mutta haluttiin kiinnittää huomio myös siihen, ovatko kaikki tekijät ja asiat katettu ja onko kenties jotain osaa korostettu enemmän kuin muita.

Suomenlinnan hoitokunnan kehitysjohtaja **Petteri Takkula** tähdensi, että historia ei pysähdy, vaan uusia merkityksiä luodaan uusilla lähestymistavoilla. Suomenlinnan kohderyhmä on jaettu alaryhmiin, joille tarvitaan erityistä kohdennettua viestintää oikeissa medioissa. HKS-prosessissa pyritään ottamaan huomioon monet tavat esittää tietoa, rikastuttaa työtapoja ja toteutusta. Uusi tutkimus ja uudet tarinat voidaan helposti integroida osaksi esitystä. Hyvänä esimerkkinä hän piti Bomarsundin saaren hanketta, jonka esitys ulottui historiallisesta näkökulmasta Suomesta ja Venäjältä Ruotsiin. Jotta HKS-projektista tulisi prosessi, tarvitaan pyöreän pöydän keskusteluja eri sidosryhmien kanssa, joihin kuuluu sekä ICOMOS että erilaiset käyttäjäryhmät.

LIITE 1: Seminaariohjelma

ICOMOSin SUOMEN OSASTO r.y.
ICOMOS Finska nationalkommittén r.f.
The ICOMOS Finnish National Committee

Welcome to the International Seminar in Suomenlinna, 8 – 9 June 2018!

INTERPRETING SHARED HERITAGE THROUGH TIME

ICOMOS Finnish National Committee and the Governing Body of Suomenlinna invite those interested in the theoretical and practical issues of heritage and conservation to participate in the international seminar that will be held in Suomenlinna. The seminar discusses how participation has been realised in places and sites, where time has created tangible and intangible heritage over several historic periods. Participatory processes, value assessments and the heritage itself are discussed in lectures and workshops in a 2-day seminar. The maintenance of Suomenlinna offers a close example on how the spirit and identity of place can be identified when different cultures and times that the place has lived through, offer a variety of participants, views and values. The seminar is part of the joint ICOMOS Europe Group and International Scientific Committee on Shared Built Heritage meeting programs.

Venue Tenaille von Fersen and other places in Suomenlinna

MAAILMANPERINTÖ · WORLD HERITAGE · PATRIMOINE MONDIAL

2018 KULTTUURIPERINNÖN EUROOPPALAINEN TEEMAVUOSI #EuropeForCulture

SUOMENLINNAN HOITOKUNTA

Seminar Program

Friday 8 June

8.20 – 8.35 Ferry to Suomenlinna from Helsinki market place

8.40 – 9.50 Guided walking tours in Suomenlinna in English and in French guided by the Ehrensvärd Society

Registration and coffee at Tenaille v. Fersen

10.15 – 11.00 Opening session of the seminar

Welcome by Ulla Räihä, director of the Suomenlinna Governing Body, Minna Silver, president of ICOMOS Finland, and Grellan D. Rourke, vice-president of ICOMOS, Siegfried Enders, president oft he ICOMOS International Scientific Committee on Shared Built Heritage

Time and Geopolitical Dimensions of Suomenlinna, introductory lecture by prof. Henrik Meinander

11.00 - 12.15 Session 1 Spirit of the Place and Participation

Moderated by Petteri Takkula

This session focuses on the site, its political and geopolitical phases, on the changed uses, owners and governance. Suomenlinna is today an acclaimed cultural attraction with more than 500,000 international visitors annually. It is also a popular recreation resort for the people of the city of Helsinki and a home for some 800 residents. Its significance is acknowledged internationally with the inscription onto the World Heritage List.

The questions for finding answers are: What is the spirit of the place and who identifies it, experts, visitors or local inhabitants? What are the values and benefits (cultural, economic, social) of heritage and who reaps the rewards? Should the values be updated? How do you present the place? How can the visitor flows be turned into advantage? And how can action and interaction between different stakeholders be managed?

Whose Suomenlinna? Key-note lecture by Ms Susan Jackson Stepowski tbc

Spirit of place and participation. Key-note lecture by Ms Aura Kivilaakso PhD

Comments Mr Mikko Aho from Helsinki City administration, by Mr Ville Wäänänen from Fregatti Oy, an enterprise in Suomenlinna, and by Mr Stefan Wessman, focal point for World Heritage in Finland

12.15 – 13.45 Lunch in Valimo

13.45 – 15.00 Session 2 Participation in Conservation Activities

Moderated by Ms Tuija Lind, architect

This session focuses on the participants in restoration – who they are – and on the identification of local spirit or ”genius loci” over time. The questions are: can one conserve the spirit? How can a good and fruitful dialogue be created between experts and users? The places for experts and amateurs/non experts – how can the conflicts be solved, what are the limits for interventions and use? How has the place been identified over time, who have identified and with what arguments? How do they reflect the restoration, conservation, reconstruction and maintenance activities? Are all historic traces and evidence of equal importance?

Participation and conservation, key-note lecture by Mr Mikko Lindqvist

Comments by Mr Janne Prokkola from the City Planning Office, by Mikko Härö from the national heritage authority and by Ms Riin Alatalu from ICOMOS Estonia

15.00 – 15.30 Coffee

15.30 – 17.00 Session 3 Participation and Values - Whose values?

Moderated by Ms Anu Ahoniemi

This session will focus on the meaning of ”genius loci” today and on the rights of the everyman. It challenges to finding answers to questions: As everybody´s heritage stresses the right to heritage, equality and openness, how does one identify heritage so that new users/owners can become part of it? How can the visitors be part of the place? What is the role of experts? How could a participatory engagement be achieved?

Participation and values, key note lecture by Ms Netta Böök

Comments by he stakeholders and examples on participatory processes: by Mr Ari Bungers from the inhabitants in Suomenlinna, by Ms Anu Ahoniemi from the Governing Body of Suomenlinna, by Jean-Francois Lagneau from ICOMOS France, and by Ms Helka Ketonen, Maaseudun Sivistysliitto

17.40 or 18.20 ferries to the city centre from the Suomenlinna ferry landing

19.30 – 21.00 Reception, venue Alvar Aalto Studio, Tiilimäki 20

Saturday 9 June 2018

8.20 ferry to Suomenlinna from the market place

Venue: Pajasali (and further Tynnyrintekijän huone and C40)

9.00 – 12.00 Session 4 Thematic discussion groups and discussion papers

1. *Balancing between uses/life and the values that the protection/authenticity is based on*, moderated by Ms Miia Perkkiö, PhD, rapporteur Mr Uula Neitola
Discussion papers by Mr Alexander Kudrjavzev, Ms Irina Kudrjavzeva, Ms Susan Jackson Stepowski, and Ms Bénédicte Selfslagh

3. *Diversity of forms in inclusive interpretation and presentation*, moderated by Ms Milla Öystilä, rapporteur Ms Kirsti Kovanen, architect
Discussion paper by Mr Ezequiel Pinto-Guillaume

4. + 2. *Whose places? and Landscape, seascape and setting* Moderated by Ms Margaretha Ehrström, rapporteur Mr Leo Lindroos
Discussion papers by Ms Deirdre McDermott and Ms Grainne Shaffrey

12.00 – 13.30 Lunch at Bastion bistro

13.30 – 15.00 Concluding discussion on the group work – thematic groups present their work, conclusions and comments by Grellan D. Rourke, and Sue Jackson Stepowski. Moderator Minna Silver

15.00 – 17.00 Drinks in Bastion Bistro

Ferries to the city centre from Suomenlinna ferry landing at 17.30, 17.45, 18.00, 18.20, etc.

Practical information

Registration is required by **30 May** 2018. It is managed through the web link https://link.webropolsurveys.com/S/860B9706F6FF3F02

The registration fee 50 eur is paid at the registration desk open in Tenaille von Fersen on 8 June. The fee includes lectures, guided tours, lunches and drinks mentioned in the seminar and meeting program. Please look for program updates at www.icomos.fi. The proceedings of the seminar will also be published on the website www.icomos.fi later in 2018.

Interpreting Shared Heritage Through Time

seminaariraportti

ICOMOSin SUOMEN OSASTO r.y.
ICOMOS Finska nationalkommittén r.f.
The ICOMOS Finnish National Committee